

moeflon (via Fr. *mouflon* v. Ital. *mufflone*), de diersoort *Ovis musimon* (of – als men alle schapen van Eurazië en Noord-Amerika als één soort beschouwt – *Ovis ammon musimon*) uit de *Geitachtigen. Dit wilde schaap uit de bergbossen van Corsica en Sardinië was tot in het midden van het Pleistoceen verspreid tot in Midden-Europa en leefde in de Romeinse tijd nog in Zuid-Europa in het wild. In de loop van de 19de eeuw werd de moeflon met succes uitgezet o.m. in de Alpen, het Middeneuropese middengebergte en de Balkan en komt daar, tot boven de boomgrens, in de vrije wildbaan voor. In Nederland bevindt zich sinds 1921 een roedel op De Hoge Veluwe en sinds 1958 een kleiner in de Koninklijke Houtvesterijen van Het Loo, waar de dieren goed gedijen.

△ **moeflon**: de moeflonram wordt gekenmerkt door de zware, naar achter gebogen horens en voorts door lichtgekleurde delen: de snuit, het zadel en de spiegel.

De moeflon is een tamelijk gedrongen, beweeglijk en snel schaap met een kort haarkleed; schouderhoogte 65–85 cm, staart tot 6 cm lang. De rammen, 35–50 kg zwaar, zijn roodbruin met een lichtgekleurd zadel op de rug; de onderzijde, snuit en spiegel zijn wit. De ooiën, ca. 10 kg lichter, zijn vaalbruin, 's winters donkerbruin. De rammen dragen zware, ver naar achteren gebogen horens, de ooiën zijn gewoonlijk weinig of niet gehoemd. Moeflons leven in roedels onder leiding van een oude ooi. Zij zijn vooral 's nachts actief. Hun voedsel bestaat uit gras en kruiden. De bronsttijd valt in Nederland in de herfst. De draagtijd bedraagt 5½ maand; zelden zijn er twee lammeren. In de bronsttijd leveren de rammen onderling forse gevechten. Het geluid is blatend, de waarschuwingroep een sissend gefluit. De moeflon kan 16–20 jaar oud worden. In het oorspronkelijk verspreidingsgebied is het dier door overbejaging zeldzaam geworden. De moeflon is waarschijnlijk de wilde voorouder van het gedomesticeerde schaap. Op Cyprus komt een op de moeflon gelijkend schaap voor, de **oerial**, dat wel samen met de moeflon als twee rassen

van dezelfde soort beschouwd wordt.

LIT. M.A. IJsseling en A. Scheygrond, *De zoogdieren van Nederland* (2^e 1950); F. Türke en S. Schmincke, *Das Muffelwild* (1965); W. Uloth, *Das Muffelwild* (1979).

moefiti (Arab., = hij die een *fatwa* geeft), islamitisch rechtsgeleerde, die in zaken van juridische of theologische aard gezaghebbende uitspraken (*fatwa's*) doet, gebaseerd op de wet van de islam. De functie kan vervuld worden door een ieder die over voldoende kennis en moreel gezag beschikt, zonder dat daarvoor een officiële aanstelling vereist is. Een meer staatsrechtelijk karakter kreeg dit ambt vooral in het Osmaanse Rijk, waar vanaf de 15de eeuw de grootmoefiti van Istanbul, of *sjeich ül-islam*, door de sultan benoemd werd als hoofd van de juridische hiërarchie, met als voornaamste taak het geven van onafhankelijke *fatwa's*. Deze betroffen ook politieke zaken, zoals oorlogsverklaring of de afzetting van een sultan. In de meeste islamitische landen worden nog steeds staatsmoefiti's aangesteld.

LIT. H. Krüger, *Fetwa und Siyar* (1978).

moehadramoen (Arab., van de stam *hadrin* = rijkelijk, vrijgevig), samenvattende benaming voor een grote groep klassiek-Arabisch dichters, wier geboortedag viel in de heidense periode kort voor de islam (*djahilijja*), maar die stierven, zoal niet als islamieten, dan toch in ieder geval na het ontstaan van de islam.

moehammadijja, een zaiditisch-sjiitische sekte uit de tweede helft van de 8ste eeuw die het imamschap erkende van Mohammed ibn-Abdallah 'al-nafs al-zakijja' (= de zuivere ziel), gesneuveld in de opstand tegen de Abbasidische kalief Mansoor in 762.

moeharram (Arab., = verboden), de eerste maand van het islamitische jaar, dat uit 12 maanmaanden bestaat en 354 of 355 dagen omvat, zodat Nieuwjaar achtereenvolgens in alle seizoenen kan vallen. Op de 10de van deze maand gedenken de sjiïeten dat in 680 hun leider Hoesein, zoon van Ali, in de Slag bij Kerbela sneuvelde. De soennieten noemen deze dag, die door Mohammed, in navolging van de Grote Verzoending van de joden, tot vastendag werd gemaakt, *Asjoera* (= 10de dag).

moehheidssyndroom, ook **myalgische encefalomyelitis (ME)**, **chronisch moehheidssyndroom**, of **chronisch vermoeidheidssyndroom** is een combinatie van langdurig bestaande, algehele klachten als moehheid, lusteloosheid, spierpijn, spierzwakte, koorts, hoofdpijn e.d., die mogelijk een gevolg zijn van een virusinfectie. Het klachtenpatroon is specifiek en kan passen bij velerlei aandoeningen van verschillende orgaansystemen; er zijn echter aanwijzingen dat een chronische virusinfectie of een abnormale reactie op een eerder doorgemaakte virusinfectie, o.a. het *Epstein-Barr-virus, een rol kan spelen.

Een specifieke behandeling is er niet; de klachten kunnen in de loop van enkele

maanden of jaren spontaan verdwijnen, soms blijven ze onveranderd.

Moekaddasi, al-, Arabisch geograaf, al-**Makdisi*.

Moekden of Mukden, oude naam van de Chinese stad *Shenyang.

moelal, zie *mavlwai.

Moelingen of Moulad, deel van de Belgische gem. *Voeren, prov. Limburg, tot 1977 (867 inw.) een zelfstandige gemeente, aan de Maas en de Berwinne, aan de voet van het Plateau van Herve, in de *Voerstreek. Kerk (1715) met laat-romaansetoren.

Moeller van den Bruck, Arthur (Solingen 23 april 1876 – Berlijn 27 mei 1925), Duits publicist, verzorgde, met Merezjovski, de eerste Duitse uitgave van Dostojevski's werken (22 dln., 1907–1919). In 1914 was hij korte tijd in dienst als frontsoldaat en kwam toen bij het perscentrum. Na de Eerste Wereldoorlog gaf hij het tijdschrift *Das Gewissen* uit. In zijn geschriften ontvouwde hij een nationalistische utopie: een nieuw rijk zou zich een weg moeten banen vanuit het echt-Duitse ras en de oer-Duitse ziel en dito cultuur (invloed van Nietzsche). Hiervan werd al spoedig dankbaar gebruik gemaakt door het nationaal-socialisme. Zijn *Das dritte Reich* (1923) – waarin hij de politieke krachten in Duitsland en een nieuwe menswording beschrijft – leverde in de titel een bekende propagandistische term aan nazi-Duitsland. Uit wanhoop om de politieke situatie in Duitsland pleegde hij zelfmoord.

WRK. (behalve het genoemde): *Die Deutschen, unsere Menschengeschichte* (8 dln., 1904–1910); *Die Zeitgenossen* (1905); *Der preussische Stil* (1915); *Die Rasse des Blutes und die Rasse des Geistes* (1915); *Das Recht der jungen Völker* (1918).

LIT. H.-J. Schwierskott, A. Moeller van den Bruck (1962).

Moen, deel van de Belgische gem. *Zwevegem, prov. West-Vlaanderen, tot 1977 (2834 inw.) een zelfstandige gemeente, in Zandlemig Vlaanderen en het Kortrijkse, aan het Kanaal van Bossuit (dat hier door een 800 m lange tunnel stroomt). Neogotische kerk (1873).

LIT. F. de Potter, *Historische schets der gem. Moen* (1863); H. Bierre, 't *Oud graafschap Moen* (1875); D. Rommens, *Moen, ons dorp van toen* (2^e 1976).

Moenchia (naar K. Moench, 1744–1805, Duits plantkundige), klein plantengeslacht uit de *Anjerfamilie. Het geslacht telt 35 soorten en komt vooral in het Middellandse-Zeegebied voor. *M. erecta*, ook **moenchia** genoemd, komt in Nederland zeer zeldzaam voor, o.a. op kalkhellingen in Zuid-Limburg; in België is de soort (vooral in de Kempen en de Kalkstreek) minder zeldzaam. De plant is tot 10 cm hoog, blauwgroen en heeft witte kroonbladen (april–juni).

Moenda-talen, benaming voor een van de drie takken van de Austro-Aziatische taalfamilie (zie *Mon-Khmer-talen). De Moenda-talen worden verdeeld in een noordelijke, zuidelijke en westelijke tak.

Het Westmoenda wordt vertegenwoordigd door het Nahali, de taal van een stam in de Gawilgarh-heuvels van de Indiase deelstaat Madhya Pradesh, de Zuidmoendatalen worden gesproken in het zuiden van de Indiase deelstaten Orissa en Madhya Pradesh, de Noordmoenda-talen worden gesproken in het westen van Bangladesh en in delen van de Indiase deelstaten Madhya Pradesh, Orissa, West-Bengalen en Bihar. Te zamen zijn er ruim vijf miljoen sprekers van de Moenda-talen. De sprekers van het vroegste Moenda waren reeds in India vóór de komst van de Dravidiërs en de Indo-Ariërs.

LIT. M.B. Emenau, *India as a linguistic area*, in: *Language* (1956); H.-J. Pinnow, *Versuch einer Lautlehre der Kharia-Sprache* (1959); F.B.J. Kuiper, *Nahali: a comparative study* (1962); H.-J. Pinnow, *A comparative study of the verb in Munda languages*, in: *Studies in comparative Austro-Asiatic linguistics* (1966).

Moengo, plaats in Suriname, distr. Marowijne, aan de Cottica, en aan de weg Paramaribo–Albina, met (1980) ca. 3500 inw. Centrum van bauxietindustrie. Voor zeeschepen toegankelijke haven met draaikom.

In de jaren tachtig was Moengo diverse malen het doelwit van tegen legerleider Desi Bouterse gerichte acties door het Junglecommando van Ronnie Brunswijk; de produktie van bauxiet lag lange tijd stil.

Moens, Roger (Erembodegem 26 april 1930), Belgisch atleet, blonk uit als middenafstandsloper, in het bijzonder op de 800 m. Op 3 aug. 1955 vestigde hij te Oslo op dit nummer een nieuw wereldrecord (1 min 45,7 s), dat hem pas in 1962 werd ontnomen door Peter Snell en als Belgisch record standhield tot 1975. Voor deze prestatie kreeg hij de Nationale Trofee voor Sportverdienste. Op de Olympische Spelen van Rome (1960) werd hij tweede op de 800 m.

Moens, Wies (St.-Gillis-bij-Dendermonde 28 jan. 1898 – Geleen, Z.-Limb. 5 febr. 1982), Belgisch Nederlandstalig schrijver en Vlaams voorman, studeerde aan de vernederlandste universiteit te Gent (1916–1918), was van dec. 1918 tot 1921 vanwege zijn activistische gezindheid gedetineerd. In het begin van de jaren twintig was hij de vooraanstaande figuur van het humanitaire expressionisme in de Nederlandstalige letterkunde in België. Zijn idealistische *Celbrieven* (1920)

en veelgelezen verzenbundels *De boodschap* (1920) en *De tocht* (1921) waren de meest frappante uitingen van de toen door velen gekoesterde verwachting van een schonere gemeenschap, die zou steunen op internationale solidariteit, pacifisme, religieuze waarden en sociale gelijkheid. Zijn genereus geloof vertolkte hij door middel van een revolutionair vrij vers met retorische zwier en overdadig beeldgebruik. De invloed van Moens op de jonge Vlaamse en rooms-katholieke Nederlandse dichters (A. van Duinkerken, A. Kuyle e.a.) was zeer groot. Terwijl zijn volgende bundels een individualistischer accent aansloegen en hij in zijn tijdschrift *Pogen* (1923–1925) een katholieke opvatting van de literatuur voorstond, droeg hij aanzienlijk bij tot het toneelrenouveau, in de eerste plaats als secretaris van het avantgardistische Vlaamse Volkstoneel (1922–1926). Hij werd daarna journalist (o.a. correspondent van *De Tijd*, Amsterdam) en publicist. Geleidelijk ging hij door zijn talrijke artikelen, opstellen en voordrachten – hij was een bezielend spreker – als theoreticus een rol spelen in het Vlaamse nationalisme. Eerst stond hij aan de zijde van Joris van Severen in het *Verdinaso. Toen de doelstelling van deze beweging evolueerde naar de strijd voor een staat waarin Nederland, geheel België en Luxemburg verenigd zouden worden, brak Moens met Van Severen en ijverde hij voor een 'volks-Dietse' staat (Nederland en Vlaanderen), vnl. in het door hem opgerichte politiek-literaire tijdschrift *Dietbrand* (1933–1939). Inzake literatuur nam hij nu een zgn. volksverbonden standpunt in, volgens hetwelk de organische verbondenheid van de schrijver met het karakter van het volk waartoe hij behoort, klaarblijkelijk diende te zijn. Vanaf zijn bundel *Golfslag* (1935) stond zijn inmiddels sterk versoberde poëzie in het teken van deze opvatting. Van 1941 tot 1943 was hij directeur van de Nederlandstalige uitzendingen van Zender Brussel. Na de Tweede Wereldoorlog werd hij wegens collaboratie bij verstek ter dood veroordeeld. Hij nam de wijk naar Nederland, waar hij de leiding kreeg van een volksuniversiteit.

WRK. (behalve de genoemde): *Poëzie: Opgangen* (1922); *Landing* (1923); *Het vierkant* (1938); *Het spoor* (1944); *De verslagene* (1963); *Gedichten 1918–1967* (1968). – *Proza: De doden leven* (1938); *Ned. letterk. van volksch standpunt gezien* (1939, ²1941); *Dertig dagen oorlog* (1940); *De spitsboog* (1943); *Proza I* (1969), *II* (1970), *III* (1972), *IV* (1973). – *Voorts: spreekkooren en vertalingen.*

LIT. W. Noë, *W. Moens. De ontwikkelingsgang van een volksch dichter* (1944); Fr. van Passel, in: *Het tijdschrift Ruimte (1920–1921) als brandpunt van humanitair expressionisme* (1958), blz. 84–94; A.W. Willemsen, in: *Het Vlaams-nationalisme. De geschiedenis van de jaren 1914–1940* (²1969), passim; H.J. Elias, in: *Vijfentwintig jaar Vlaamse Beweging* (4 dln., 1969), passim; E. Verstraete, *W. Moens* (1973); J. Haest, *W. Moens* (1976); J. Florquin, in: *Ten*

huize van..., XII (1976); J. D'Haese, in: *Oostvl. Lit. Monografieën* (1981); E. Verstraete (red.), *Gedenkboek W. Moens (1898–1982)* (1984); Idem, in: *Nat. Biogr. Woordenb.*, XI (1985), kol. 523–531.

moer [bodemb Kunde], in het algemeen veengrond of veenmoeras. In de bodemb Kunde wordt de term moer als toevoegsel bij bepaalde podzolgronden en eerdgronden gebruikt om het moerige karakter van het bodemmateriaal aan te geven. Met de (overigens veel meer voorkomende) term *moerig* bedoelt men de aanwezigheid van organische stof in gedeeltelijk omgezette (half veraarde) of geheel omgezette (veraarde) toestand.

moer [imkerij], de koningin van de honingbij, zie *Bijen.

moer [jacht], het vrouwelijke dier bij haas, konijn, vos en Marterachtigen.

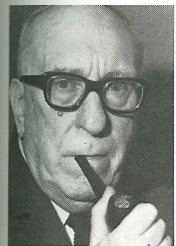
Moer, Ank van der (officieel: *Anna Maria*) (Amsterdam 23 jan. 1912 – aldaar 28 maart 1983), Nederlands actrice, doorliep de toneelschool te Amsterdam en debuteerde in 1931 bij Verkade. Zij speelde bij diverse gezelschappen, o.m. van 1950 tot 1972 bij de Nederlandse Comedie, en was een gevierd actrice in een uitgebreid klassiek en modern repertoire, o.a. Badeloch in Vondels *Gijsbrecht van Aemstel*, Hecuba in *De vrouwen van Troje* (Euripides), Iphigenia in *Iphigenia in Tauris* (Euripides/Goethe), Lady Macbeth in Shakespeares *Macbeth*, Mascha in *De drie zusters* (Tsjechov), Blanche in *Tramlijn Begeerte*, Serafina in *De getatoëerde roos* (beide Tennessee Williams), Martha in *Wie is bang voor Virginia Woolf?* (Albee), Moeder Courage in het gelijknamige stuk van Brecht. Daarnaast hield zij solovoordrachten en schreef zij een blijspel *Waar is mijn dochter?* (1943). Zij werkte mee aan radio- en televisieprogramma's als regisseuse en als actrice.

moeraal, zie *Palingachtigen.

Moerad, naam van vijf sultans van Turkije:

- **Moerad I** (Bursa? ca. 1326 – Kosovo Polje juni 1389), sultan van Turkije, volgde ca. 1360 zijn vader, Orchan, op en begon zijn bewind met de verovering van Thracië met Adrianopel, dat in 1366 de Europese residentie van de sultans werd. Een kruistocht geleid door Amadeus VI van Savoye stuitte de Turkse opmars op de Balkan slechts voor korte tijd (1366–1367). Bij latere veroveringen werden Macedonië en Zuid-Bulgarije ingelijfd. De vorsten van Servië en Bulgarije werden vazallen van de sultan. In Anatolië breidde Moerad zijn macht uit met vreedzame middelen, behoudens een veldtocht tegen de Karamanogloe van Konya in 1386. De Balkanvolkeren verenigden zich in 1389 onder koning Lazarus van Servië tegen de Turken, maar zij werden op het Lijsterveld (Kosovo Polje) verslagen. Beide aanvoerders sneuvelen. Moerad zou, volgens de legende, na de slag vermoord zijn door de Servische prins Milosj.

- **Moerad II** (Amasya 1403 of 1404 – Adrianopel 3 febr. 1451), sultan van Tur-

◀ Moens, Wies.